

Metsäalan korkea-asteen rakenteellisen kehittämisen esiselvitystyö

Jyrki Ketola, Riitta Kilpeläinen, Eila Lautanen

TTS:n julkaisuja 425

TTS Työtehoseura

www.tts.fi

METSÄMIESTEN SÄÄTIÖ

Ihminen ja metsä

Rahoittaja: Metsämiesten säätiö

Selvitysmies: johtaja Jyrki Ketola, Taaleri Oyj, jyrki.ketola@taaleri.com

Toteuttaja: TTS Työtehoseura

Tutkija Riitta Kilpeläinen, Työtehoseura, riitta.kilpelainen@tts.fi

Tutkija Eila Lautanen, Työtehoseura, eila.lautanen@tts.fi

Taitto: Kaija Laaksonen

TTS:n julkaisu 425

ISSN 1799-2443

ISBN 978-951-788-437-2

SISÄLLYS

Esipuhe	4
Tiivistelmä	5
1. Johdanto	7
1.1 Tausta.....	7
1.2 Esiselvitystyön menetelmät	8
2 Selvitysmiehen työ	9
3 Korkea-asteen opetushenkilöstön kyselytutkimus	10
3.1 Vastaajien taustatiedot	10
3.2 Oppilaitosten välisen yhteistyön muodot.....	10
3.3 Yhteistyön hyödyt, esteet ja yhteistyöhön pakottavat tekijät.....	12
3.4 Metsäalan korkea-asteen koulutuksen kehittämistarpeet	14
3.5 Metsätalousinsinööri- ja metsätieteiden kandidaattitutkintojen yhdistäminen	16
3.6 Johtopäätökset.....	17
LÄHTEET	18

Esipuhe

Metsäalan korkea-asteen koulutuksen rakenteellisen kehittämisen esiselvitystyö suunniteltiin alkuvuodesta 2016 tavoitteena kartoittaa korkea-asteen koulutuksen yhteisen kehittämisen edellytyksiä ja valmiustilaa alan koulutuksen kokonaisuutena ajatellen.

Tämä nähtiin tarpeelliseksi, koska hallitusohjelmassa on päätetty yhteensä 541 miljoonan euron suorista leikkauksista koulutukseen julkisessa taloudessa. Koulutusleikkaukset ovat koko hallituskaudella yhteenlaskettuna yli 3 mrd. euroa. Kun osa edellisen hallituksen tekemistä koulutusleikkauksista tulee vasta voimaan, yhtälö on vaikea laadukkaan ja määrällisesti riittävän koulutuksen toteuttamiseksi alan tarpeisiin.

Koska säästöpäätökset ovat samankaltaisia niin korkeakouluissa kuin ammattikorkeakouluissa, ajaa se koulutuksen järjestäjät hakemaan kustannussäästöjä sekä yhdistymisien että leikkauksien kautta. Molemmilla korkea-asteilla metsäalan koulutus pienenä koulutusalanana on vaarassa heikentyä johtaen yleisiin maisteri- ja amk-insinööritutkintoihin, joissa valmistuvien metsäosaamisen taso laskee.

Metsämiesten säätiön myönnettyä rahoituksen esiselvitystyö käynnistyi huhtikuussa 2016. Hankkeen toteutuksesta vastasi Työtehoseura ja selvitysmiehenä toimi johtaja Jyrki Ketola Taaleri Oy:stä. Esiselvitystyöryhmässä työskentelivät tutkijat Eila Lautanen ja Riitta Kilpeläinen Työtehoseurasta.

Hankkeessa selvitettiin Itä-Suomen yliopiston ja Helsingin yliopiston metsätieteiden laitosten sekä kaikkien kuuden metsätalousinsinöörikoulutusta toteuttavien ammattikorkeakoulujen – Hämeen, Tampereen, Novian, Karelian, X:n ja Lapin – näkemyksiä yhteistyöstä. Tämä tehtiin sekä selvitysmiestyötapaamisissa että metsäalan korkea-asteen opetushenkilöstölle toteutetun kyselytutkimuksen kautta. Selvitysmiehen johtopäätökset on esitetty tämän raportin luvussa kaksi ja opetushenkilöstön kyselytutkimuksen tulokset luvussa kolme.

Kiitämme kaikkia työhön osallistuneita tahoja ja henkilöitä hyvästä yhteistyöstä sekä työn rahoittajaa Metsämiesten säätiötä aktiivisesta otteesta metsäalan koulutuksen kauaskantoiseen kehittämiseen.

Toivomme esiselvityksen herättävän keskustelua metsäalan korkeakoulutuksesta ja johtavan sen monipuolisen yhteistyön alkuun.

Helmikuussa 2017

Tekijät

Tiivistelmä

Metsäalan korkea-asteen koulutuksen rakenteellisen kehittämisen esiselvitystyön tavoitteena oli kartoittaa edellytykset koulutuksen kehittämiseen ammattikorkeakoulujen ja korkeakoulujen yhteistyönä niin, että alan koulutuksen kokonaisuus ja metsäkoulutuksen edelleen kehittämisedellytykset turvattaisiin niukkenevien resurssien paineissa.

Säästöpäätökset ajavat koulutuksen järjestäjiä hakemaan kustannussäästöjä sekä yhdistymisien (amk) että leikkauksien (YO) kautta. Näissä molemmissa metsäalan koulutus pienenä koulutus-alana on vaarassa heikentyä johtaen yleisluonteisiin maisteri- ja amk-insinööritutkintoihin, joissa on metsäosaaminen sivuosassa. Koulutusalan säilyttäminen vahvana on oltava koko metsäalan yhteinen tavoite.

Metsätalousinsinöörien ja metsätieteiden maistereiden koulutuksissa on tutkimuksissa havaittu yhteisiä kehittämisalueita: liiketoimintaosaamisen, myynnin ja markkinoinnin osaaminen sekä lainsäädäntöosaaminen nousivat kummassakin kehittämistä tarvitseviksi osa-alueiksi. Käytännön metsäalan osaamisessa metsätieteiden maisterit voisivat hyötyä metsätalousinsinöörinkoulutuksesta, ja vähintäänkin hyviä käytäntöjä voisi siirtää oppilaitoksesta toiseen selvitystyön yhteydessä.

Hanke pyrki myös kartoittamaan, olisiko jo edellytyksiä aloittaa kokeilu metsätieteiden maisterikoulutuksen ja metsätalousinsinöörien koulutuksen kehittämiseksi korkeakoulujen yhteisesti toteutettavaksi metsäalan korkea-asteen koulutusohjelmaksi.

Metsäalan korkea-asteen koulutuksen rakenteellisen kehittämisen selvitystyö tehtiin 1.4.2016–28.2.2017 välisenä aikana. Hankkeen selvitysmiehenä toimi johtaja Jyrki Ketola Taaleri Oyj:stä ja työryhmässä työskentelivät tutkijat Eila Lautanen ja Riitta Kilpeläinen Työtehoseurasta.

Hankkeessa selvitettiin Itä-Suomen yliopiston ja Helsingin yliopiston metsätieteiden laitosten sekä metsätalousinsinöörinkoulutusta toteuttavien ammattikorkeakoulujen (Hamk, Tamk, Novia, Karelia, Xamk, Lapin amk) osalta näkemyksiä ja keinoja korkeakoulutuksen yhteiseen kehittämiseen, kehittämistyön esteitä ja mahdollisuuksia sekä olisiko edellytyksiä aloittaa kokeilu metsätieteiden maisterikoulutuksen ja metsätalousinsinöörien koulutuksen kehittämiseksi yhteiseksi metsäalan korkea-asteen koulutusohjelmaksi

Selvitystyö toteutettiin kahdella tapaa:

1. selvitysmies ja työryhmä jalkautuivat yhteistyötahojen kanssa pidettäviin palaverihin ja neuvotteluihin
2. selvitystyöryhmä toteutti kyselytutkimuksen yliopistojen metsätieteiden laitosten ja ammattikorkeakoulujen MTI-koulutuksen opetushenkilöstölle.

Yhteisen kokeilukoulutusohjelman edistämisestä oli syytä luopua havaittujen esteiden vuoksi. Oli siirryttävä selvitystyössä esille nousseiden pienempien askelten kehittämiseen, jotta yhteistyötä saadaan alkuun. Selvitysmies esitti johtopäätöksensä, että yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen pitäisi kartoittaa, miten ammattikorkeakouluista yliopiston maisteriohjelmiin siirtymistä voisi sujuvoittaa. Tavoitteena pitäisi olla tilanne, jossa tieteellisistä opinnoista kiinnostunut metsätalousinsinööriopiskelija voisi tehdä tarvittavista ns. siltaopinnoista mahdollisimman suuren osan ammattikorkeakoulussa.

Korkea-asteen opetushenkilöstön kyselytutkimus osoitti, että todennäköisimpinä yhteistyön osa-alueina vastaajat pitivät yhteisten opintojaksojen toteuttamista ja koulutuksen markkinointityötä. Opiskelijavalintojen toteuttamista yhteistyössä piti mahdollisena 2/3 vastaajista.

Yhteistyön lisäämisen suurimmaksi esteeksi nostivat yliopistoissa työskentelevät opettajat opiskelijoiden valmiuksissa olevat eroavuudet. Ammattikorkeakoulujen opettajat näkivät suurimmaksi esteeksi yhteistyön lisäämiselle asenteet: toisen oppilaitoksen toimintaa ei tunneta.

1. Johdanto

1.1 Tausta

Metsäalan korkea-asteen koulutuksen rakenteellisen kehittämisen esiselvitystyön tavoitteena oli kartoittaa, millaisia edellytyksiä on olemassa lisätä yhteistyötä metsäalan koulutusta toteuttavien yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välille ja millaisia sisältöjä nämä yhteistyön muodot voisivat saada. Tausta-ajatuksena hankkeessa oli pyrkiä löytämään ratkaisuja, jotka palvelisivat parhaiten metsäalan koulutuksen yhteisiä intressejä ja kehittämistarpeita.

Kansallisessa metsästrategiassa 2025 (2015) on todettu, että uudet koulutuksen ja työelämän sekä koulutusorganisaatioiden väliset yhteistyömallit ovat keskeisellä sijalla metsäalan tulevaisuuden kehittämistyössä. Yhteistyön lisäämiseen ohjaavat myös taloudelliset tekijät, sillä koulutuksen rahoitusta pienennetään varsin merkittävästi (Ehdotus yliopistojen rahoitusmalliksi 2017 alkaen, Ehdotus ammattikorkeakoulujen rahoitusmalliksi 2017 alkaen). Metsäala on Suomen talouden kannalta keskeinen toimiala, jota halutaan kehittää, luoda uusia työpaikkoja ja innovaatioita. Uuden kehittäminen vaatii resursseja, joiden niuketessa yhteistyö oppilaitosten välillä voi olla ainoa tapa selvitä uusista haasteista.

Työvoiman tarve metsäalalla kasvaa tulevaisuudessa erityisesti ammatillisen peruskoulutuksen suorittaneiden osalta. Sen sijaan metsäalan yliopistokoulutuksen suorittaneiden tarpeen ennakoidaan vähenevän, mikäli kehitys jatkuu nykyisellään. Kaikkiaan metsäalan koulutusta tulisi kehittää sisällöllisesti niin, että se antaisi hyvät lähtökohdat myös metsäalan tuotteiden ja palveluiden kehittämiseksi sekä tarjoaisi laaja-alaista osaamista metsäalan substanssitaiteiden lisäksi asiakaspalvelu-, yrittäjyys- ja myyntiosaamisesta (Valtioneuvoston metsäpoliittinen selonteko 2050).

Oppilaitosten välisen yhteistyön muodoista ja sisällöistä ovat huolensa esittäneet useat eri tahot mielipidekirjoituksissa ja muissa kannanotoissa. On nähty, että nykyisessä koulutuksen kehittämisessä huomion keskipisteessä ovat rakenteet ja omistusjärjestelyt, eivätkä koulutuksen sisällöt tai jo olemassa olevat yhteistyöverkostot (mm. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston kannanotto, Helsingin Sanomat 26.10.2016: Pääkaupunkiseutu tarvitsee luovia ja ketteriä korkeakouluja). Mielipiteet yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen asemasta ja suhteesta toisiinsa vaihtelevat oppilaitosten yhdistämisestä kummankin itsenäisenä säilyttämiseen (mm. Helsingin Sanomat 26.10.2016: Korkeakoulujen duaalimalli on aikansa elänyt, Karjalainen 16.9.2016: Ammattikorkeasta ei voi tulla maistereita, Nystrand 2016).

Ammattikorkeakoulut ja yliopistot ovat valtion ohjauksessa toimivia oppilaitoksia. Kehittämisyrittämyksiä on esitetty niin oppilaitosten itsensä kuin valtionkin toimesta, mutta selkeää visiota kehittämisen tavoitteista ei ole olemassa. Oppilaitoksia on viime vuosina yhdistetty ja sitä kautta pyritty niukkenevia resursseja saamaan tehokkaampaan käyttöön. Yhdistämisten aikaansaamat suoraan koulutuksen sisällölliseen kehitykseen johtavat ideat eivät ole kuitenkaan kovin selkeästi osoitettavissa. Oppilaitosten painoaloja ja vahvuuksia on toki kartoitettu, mutta niiden jalostaminen eteenpäin on vielä alkutekijöissään.

Metsätaloudeninsinöörien ja metsätieteiden maistereiden koulutuksissa on aikaisempien selvitysten (Kilpeläinen & Lautanen 2013, Kilpeläinen & Lautanen 2014) perusteella huomattu yhteisiä sisällöllisiä kehittämisaalueita. Tällaisia ovat liiketoimintaosaaminen, myynnin ja markkinoinnin osaaminen sekä metsäalaan liittyvä lainsäädäntöosaaminen. Lisäksi opiskelun aikaisen harjoittelun toteuttamisessa olisi yhteistä kehittämisaaluetta oppilaitosten välillä: harjoittelupaikkojen riittävyys, harjoittelujen oikea-aikainen ajoittuminen ja harjoittelujen sisällöllinen vastaavuus metsäalan työtehtäviin nousivat esille aiemmissa kyselyissä (Kilpeläinen 2014).

Tässä esiselvityshankkeessa haluttiin tuoda esille oppilaitoksissa työskentelevän opetushenkilöstön näkemys metsäalan korkea-asteen koulutuksen kehittämiseen. Opettajat kohtaavat jokapäiväisessä työssään ne kehittämistarpeet ja haasteet, joita niukentuneet resurssit aiheuttavat. Heillä on asiantuntemusta arvioida, miten yhteistyö yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä olisi mahdollista toteuttaa, ja millaisia haasteita tälle yhteistyölle on olemassa.

1.2 Esiselvitystyön menetelmät

Esiselvitystyössä kartoitettiin Itä-Suomen yliopiston ja Helsingin yliopiston metsätieteiden laitosten sekä kaikkien kuuden metsätalousinsinöörikoulutusta toteuttavien ammattikorkeakoulujen – Hämeen, Tampereen, Novian, Karelian sekä X:n ja Lapin – osalta:

1. näkemyksiä ja keinoja korkeakoulutuksen yhteiseen kehittämiseen
2. kehittämistyön esteitä
3. kehittämistyön mahdollisuuksia
4. olisiko edellytyksiä aloittaa kokeilu metsätieteiden maisterikoulutuksen ja metsätalousinsinöörien koulutuksen kehittämiseksi yhteiseksi metsäalan korkea-asteen koulutusohjelmaksi

Esiselvitystyö toteutettiin kahdella tapaa:

1. selvitysmies ja työryhmä jalkautuivat yhteistyötahojen kanssa pidettäviin palavereihin ja neuvotteluihin seuraavasti: 28.1. ja 23.11.2016 Itä-Suomen yliopisto, 25.11.2016 X-ammattikorkeakoulu, 29.11.2016 Hämeen ammattikorkeakoulu, Tampereen ammattikorkeakoulu, Novia Yrketshögskolan, Karelia ammattikorkeakoulu, X-ammattikorkeakoulu ja Lapin ammattikorkeakoulu, 30.11.2016 Helsingin Yliopisto. Tapaamiset edistivät molemmin suuntaista tiedonkulkua sekä hankkeesta ja sen tavoitteista että oppilaitosten erilaisista tilanteista ja näkökulmista kehitystyöhön.
2. Selvitystyöryhmä toteutti kyselytutkimuksen yliopistojen metsätieteiden laitosten ja ammattikorkeakoulujen metsätalousinsinöörikoulutuksen opetushenkilöstölle (n=110) yhteistyön malleista, mahdollisuuksista ja esteistä. Kyselyllä oli tavoitteena tavoittaa mahdollisimman laajasti metsäalan korkea-asteen opetuksen parissa työskentelevät henkilöt. Näin uskottiin myös saatavan esille rehellisiä mielipiteitä ja kehittämissuhteita tähän varsin monenlaisia ajatuksia herättävään teemaan: miten metsäalan korkea-asteen koulutusta tulisi kehittää. Samalla ajatusta yhteisestä kehitystyötarpeesta levitettiin laajasti.

Metsäalan korkea-asteen koulutuksen rakenteellisen kehittämisen esiselvitystyö-hanke teki yhteistyötä professori (emeritus) Paavo Pelkosen metsänhoitajakoulutuksen kehittämistyöryhmän kanssa; mm. selvitysmies osallistui hankkeen ohjausryhmäkokouksiin (10.5.2016, 25.8.2016 ja 7.10.2016). Rakenteellisen kehittämisen esiselvitystyöryhmä oli kuitenkin hyväksynyt työnsä lähtökohdaksi niukenevat koulutuksen resurssit ja haki keinoja säilyttää metsäalan koulutus laadukkaana tästä huolimatta.

Vuoden 2016 aikana korkea-asteen koulutuksen kehittäminen oli toistuvasti sanomalehtien pää- ja yleisönosastokirjoitusten aiheena (mm. Helsingin Sanomat 7 kirjoitusta; Karjalainen 3 kirjoitusta). Myös metsäalan lehdet, kuten Metsänhoitaja ja Luonnon varassa, julkaisivat metsäalan korkea-asteen koulutuksen kehittämisestä artikkeleita vuoden 2016 aikana. Tämä ajankohtaisen keskustelun seuraaminen ja analysoiminen toimi tausta-aineistona selvitystyössä.

2 Selvitysmiehen työ

Tarvitsemme tulevaisuudessa metsäalalle vahvaa tieteellistä ja käytännöllistä osaamista. Kansainvälisyyttä, tutkimusta, tohtoreita, maistereita, metsätalousinsinöörejä. Miten teemme tämän mahdollisimman kustannustehokkaasti? On todennäköistä, että julkisen talouden koulutukseen suunnitellut leikkaukset tullaan pääpiirteissään toteuttamaan. Vielä vaikuttaa siltä, että yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa tähän ei haluta uskoa, tai "ei se varmaankaan meidän yksikköön tule paljoakaan koskemaan". Osa haluaa turvata tulevaisuuttaan opiskelijamääriä nostamalla.

Metsäalan korkea-asteen koulutusta järjestetään nykyisin kahdessa yliopistossa ja kuudessa ammattikorkeakoulussa. Tiedossa ei ole, että muutoksia tilanteeseen olisi tulossa. Duaalimalli selkeästi toimii. Tiedeyliopistot ovat tiedepohjaisia ja ammattikorkeakouluissa painotetaan ammatillisuutta. Usein alan sisäisissä keskusteluissa puhutaan, että yliopistojen koulutus olisi menossa käytännönläheisempään suuntaan ja ammattikorkeakoulujen painopistettä siirrettäisiin tutkimukseen. Sellaista ei ollut selvitystyön aikana havaittavissa.

Eiselvityksen tehtävänä oli myös kartoittaa, millaisilla edellytyksillä olisi mahdollista aloittaa korkeilu metsätieteiden maisterikoulutuksen ja metsätalousinsinöörien koulutuksen kehittämiseksi korkeakoulujen yhteisesti toteutettavaksi metsäalan korkea-asteen koulutusohjelmaksi. Nykyisin meillä on hyvin toimiva duaalimalli. Mikäli siihen tehtäisiin nopeita muutoksia, olisi riskinä, että yliopistot ja ammattikorkeakoulut menettäisivät vahvuuksiaan.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen pitäisi yhdessä kartoittaa, miten ammattikorkeakouluista yliopiston maisteriohjelmiin siirtymistä voisi sujuvoittaa. Nykyisin siirtymiseen liittyy aika usein runsaastikin ns. siltaopintoja. Tavoitteena pitäisi olla tilanne, jossa tieteellisistä opinnoista kiinnostunut metsätalousinsinööriopiskelija voisi tehdä tarvittavista ns. siltaopinnoista mahdollisimman suuren osan jo ammattikorkeakoulussa. Se nopeuttaisi maisteriopintoja ilmeisesti noin vuodella ja toisi motivoituneita metsätalousinsinöörejä yliopistoihin. Saisimme osajia, joilla on vahvan ammatillisen osaamisen lisäksi tieteellistä osaamista.

Tarvittava kartoitustyö ei sitoisi kohtuuttomasti resursseja, ja samalla sen yhteydessä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opetushenkilöstö oppisi tuntemaan toisiaan. Yhteisten opintojaksojen ja oppimateriaalituotannon aikaansaaminen onnistuu vasta, kun henkilöt tuntevat toisensa.

3 Korkea-asteen opetushenkilöstön kyselytutkimus

Kysely toteutettiin webropol-järjestelmän kautta sähköisenä. Kyselyn linkki lähetettiin kaikille metsäalan korkea-asteen koulutusta toteuttavien oppilaitosten opetushenkilöstöön kuuluville henkilöille (N= 110, ammattikorkeakoulut 46 henkilöä, yliopistot 64 henkilöä). Ajan tasalla olevat sähköpostitiedot saatiin oppilaitoksista.

Kyselyyn vastasi kaikkiaan 36 henkilöä (vastausprosentti 32,7), mitä voidaan pitää varsin hyvänä. Vastauksia saatiin kaikista metsäalan korkea-asteen koulutusta toteuttavista oppilaitoksista. Kahdesta oppilaitoksesta vastasivat lähes kaikki metsäalan opetustehtävissä toimivat (Lapin ammattikorkeakoulu ja Tampereen ammattikorkeakoulu).

3.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselyyn vastanneista naisia oli 31 prosenttia ja miehiä 69 prosenttia. Puolet vastaajista työskenteli ammattikorkeakouluissa ja puolet yliopistoissa. Vastaajista 44 prosenttia oli ammattiaineiden päätoimisia opettajia, 31 prosenttia yliopistonlehtoreita tai yliopistotutkijoita, 17 prosenttia professoreita ja 8 prosenttia ammattiaineiden sivutoimisia tuntiopettajia tai muussa tehtävässä työskenteleviä. Vastaajista 44 prosenttia oli työskennellyt tehtävässään yli 10 vuotta. Vastaajien perustiedot on koottu taulukkoon 1.

Taulukko 1. Vastaajien perustiedot		
Taustamuuttajat	n	%
Sukupuoli		
Nainen	11	30,6
Mies	25	69,4
Pääasiallinen työtehtävä		
Opetus/ammattiaineet, päätoiminen	16	44,4
Opetus/ammattiaineet, sivutoiminen tai muu työtehtävä	3	8,4
Yliopistonlehtori tai yliopistotutkija	11	30,6
Professori	6	16,6
Työssäoloaika		
Alle vuoden	4	11,1
1-5 vuotta	10	27,8
5-10 vuotta	6	16,7
Yli 10 vuotta	16	44,4
Työskentelyoppilaitos		
Ammattikorkeakoulu	18	50,0
Yliopisto	18	50,0
Yhteensä	36	100,0

3.2 Oppilaitosten välisen yhteistyön muodot

Kyselyssä pyydettiin vastaajia arvioimaan, millaisia koulutukseen liittyviä osa-alueita oppilaitosten välinen yhteistyö voisi käsittää (kyllä / ei vastausvaihtoehdot). Valmiiksi esitettyjä osa-alueita kyselyssä oli seitsemän ja vastaajat saivat halutessaan nimetä muita mahdollisia yhteistyön muotoja. Todennäköisimpinä yhteistyön osa-alueina vastaajat pitivät yhteisten opintojaksojen

toteuttamista ja koulutuksen markkinointityötä (kummassakin kyllä-vastausten osuus 86 %). Seuraavaksi eniten kannatusta saivat yhteistyö harjoittelujaksojen järjestämisessä ja opetussuunnitelman kehittämistyö (kummassakin kyllä-vastausten osuus 64 %). Opiskelijavalintojen toteuttamista yhteistyössä piti mahdollisena lähes kaksi kolmasosaa vastaajista. Vähiten kannatusta saivat yhteistyö opinnäytetöiden ohjaamisessa ja yhteisen koulutusohjelman kehittäminen (47 %). Jotain muuta halusi kokeilla 44 prosenttia vastaajista. Nämä vaihtoehtoiset yhteistyön muodot on listattu taulukkoon 2.

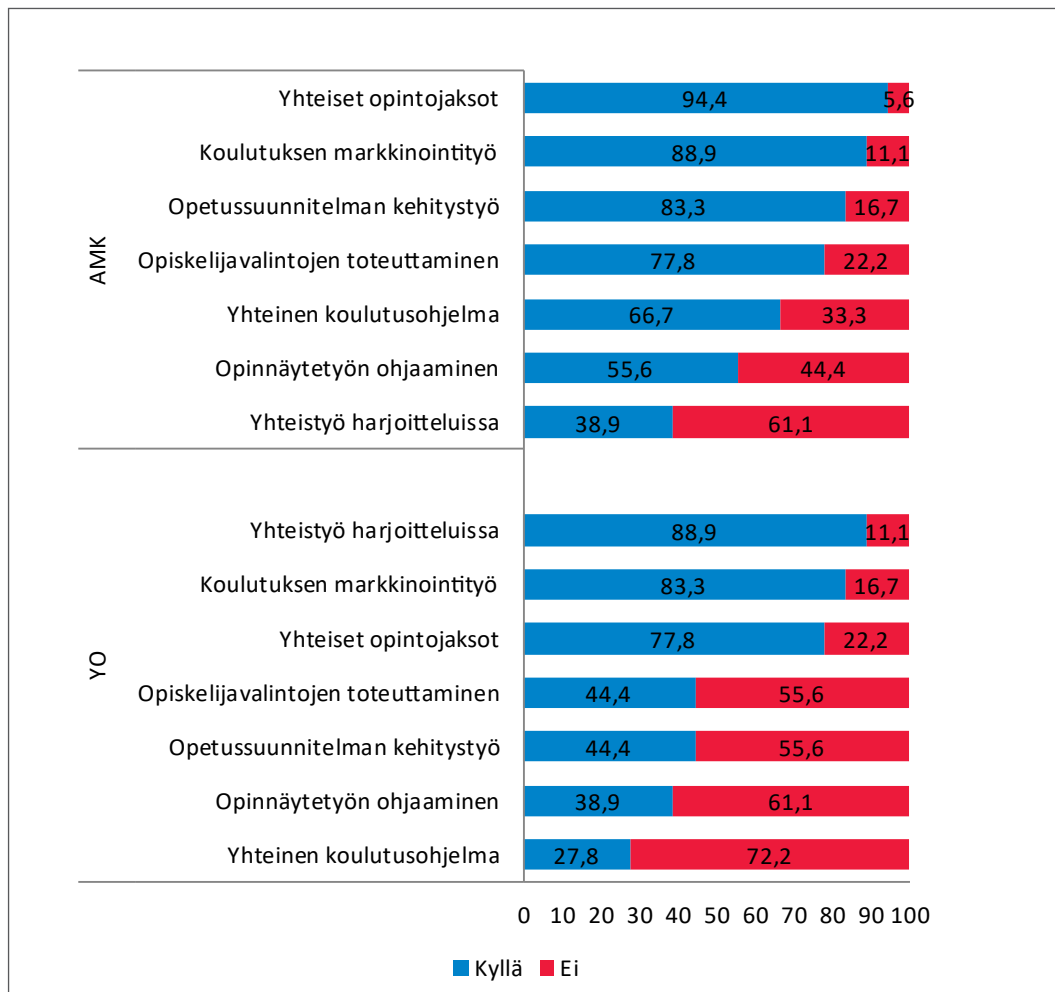
Vastaajat pitivät mahdollisena täydennyskoulutuksen kokeilemista eri oppilaitosten välisenä yhteistyönä, samoin kansainvälisen toiminnan toteutusta (koulutusvienti, opintomatkat). Lisää vaihtoehtoja opetusohjelmiin saataisiin mahdollistamalla opiskelijoiden mahdollisuus valita opintoja useammasta oppilaitoksesta.

Kyselyssä nousi esille myös tarve lisätä oppilaitosten ja opettajien välistä vuorovaikutusta ja tiedonvälitystä. Opettajat voisivat käydä vierailijoina toisessa oppilaitoksessa, ja useampi opettaja voisi olla mukana ohjaamassa esimerkiksi opinnäytetöitä. Yhteistyötä toivottiin myös siihen, millaisena metsäalan ammatilliset osaamistarpeet ja -sisällöt tulevaisuudessa nähdään.

Taulukko 2. Vastaajien ideoita oppilaitosten välisen yhteistyön sisällöiksi

Vastaajan taustaorganisaatio	Kehittämisidea
Yliopisto	<ul style="list-style-type: none"> Täydennyskoulutus Laboratorioiden yhteiskäyttö Opettajien kouluttaminen, oppimateriaaliyhteistyö, koulutusvienti
Ammattikorkeakoulu	<ul style="list-style-type: none"> Kv-matkat / opintomatkat Työnjakoa, käytännönläheinen opetus ammattikorkeakouluille Valinnaisia opintoja kesäopintotarjontaan Enemmän ammatillisten aineiden ja henkilösuhteiden hoitoa oppilaitosten välille Opiskelijan mahdollisuus suorittaa jokin opintojakso toisessa ammattikorkeakoulussa Asiantuntijan lainaaminen Yhteisopettajuutta esimerkiksi opinnäytetöissä Ammatillisten osaamistarpeiden määrittely yhteistyössä Yhteiset kehittämishankkeet Opettajien välinen yhteistyö

Vastaajien näkemykset yhteistyömahdollisuuksista erosivat varsin paljon riippuen vastaajan taustaorganisaatiosta. Suurimmat erot tulivat esille harjoittelujaksojen toteuttamisen, opetussuunnitelman kehittämistyön, opiskelijavalintojen toteuttamisen sekä yhteisen koulutusohjelman toteuttamisen kohdalla (kuvio 1). Yhteistyöhön harjoittelujen toteuttamisessa oltiin valmiimpia yliopistossa kuin ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakouluista puolestaan löytyi enemmän halukkuutta opetussuunnitelman kehitystyöhön, opiskelijavalintojen toteuttamiseen ja yhteisen koulutusohjelman suunnittelemiseen. Valmius koulutuksen markkinointityöhön ja yhteisten opintojaksojen toteuttamiseen näyttäisi tämän tarkastelun perusteella olevan sekä yliopistossa että ammattikorkeakoulussa suurinta.

Kuvio 1. Oppilaitosten välisen yhteistyön mahdolliset sisällöt oppilaitoksittain (%)

3.3 Yhteistyön hyödyt, esteet ja yhteistyöhön pakottavat tekijät

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välisen yhteistyön lisäämisen arvioitiin vastaajien mielestä tuovan monenlaisia hyötyjä. Yliopistossa työskentelevät opettajat esittivät, että päällekkäisiä toimintoja voitaisiin karsia, ja toteuttaa yhteistyössä esimerkiksi yhteiset perusopinnot ja opintoihin sisältyvät harjoittelujaksot. Opintojen markkinointi yhteistyössä eri oppilaitosten kesken nostaisi metsäalan koulutusta paremmin esille, ja sitä kautta hakijamääriä voitaisiin saada suuremmiksi niin ammattikorkeakouluissa kuin yliopistoissakin. Kurssitarjontaa saataisiin monipuolisemmaksi, ja opiskelijoiden mahdollisuudet valita kurseja eri oppilaitoksista saataisiin joustavammiksi yhteistyötä lisäämällä. Yhteistyö yliopistojen välillä antaisi mahdollisuuden tarjota syvemmälle opinnoissa meneviä erikoiskurseja nykyistä enemmän, kun opiskelijamäärä saataisiin voimavaroja yhdistämällä suuremmaksi. Koulutuksen resursseja on karsittu niin ammattikorkeakouluista kuin yliopistoistakin. Voimia yhdistämällä voitaisiin toteuttaa enemmän taloudellisia resursseja vaativia kurseja ja satsata nykyistä enemmän esimerkiksi maastotyöskentelyyn. Varsin moni metsätalousinsinööriututkinnon suorittanut henkilö jatkaa opintojaan yliopistossa tavoitteena metsätieteiden maisteritutkinto. Kun oppilaitosten välinen yhteistyö on sujuvaa, nämä opintopolut toteutuisivat opiskelijan näkökulmasta nykyistä sujuvammin. Yhteistyön lisääminen voisi myös selkiyttää oppilaitosten välistä työnjakoa: "Roolit selkiytyvät ja rajapinnoista tulisi toimivia ja oikeasti kehitystä eteenpäin vieviä". Yliopistossa työskentelevät opettajat saivat yhteistyön myötä lisää käytännöllisempää osaamista ja vastavuoroisesti tutkimustietoa siirtyisi ammattikorkeakouluopettajien opetustyöhön.

Ammattikorkeakoulujen opettajien mielestä oppilaitosten välinen yhteistyö tarjoaisi opiskelijoille lisää valinnanmahdollisuuksia. Opetusmateriaalia olisi mahdollista laittaa verkkoon myös toisen oppilaitoksen käyttöä varten, ja opettajat voisivat käydä välillä työskentelemässä toisessa oppilaitoksessa. Yhteistyön avulla voitaisiin hakea rahoitusta kehittämishankkeisiin ja kehittää laajemmin metsäalan koulutusta. Toisen oppilaitoksen yhteistyöverkostoista esimerkiksi työelämään hyötyisivät myös toiset oppilaitokset. Työelämäyhteyksien laajenemisen myötä opetussuunnitelmia voitaisiin suunnitella enemmän työelämän tarpeita vastaaviksi, opinnäytetöitä tehdä enemmän yhteistyössä työelämän kanssa ja opettajat voisivat välillä päivittää omaa osaamistaan käytännön metsäalan tehtävissä. Myös opettajien pedagogista osaamista voitaisiin täydentää yhteisellä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opettajakoulutuksella. Mahdollista olisi myös luopua jaosta erillisiin metsätalousinsinööri ja metsätieteiden maisteri koulutuksiin, ja kehittää tulevaisuuden tarpeita kenties paremmin vastaava uusi metsäalan korkea-asteen koulutusohjelma: "Metsänhoitaja/metsätalousinsinöörikoulutusjako on puhtaasti historiallinen. Järkevää olisi, että olisi kaksi tutkintotasoa: metsätalousinsinööri ja/tai metsätieteiden kandidaatti, siitä sitten halukkaat tutkimukseen/asiantuntijatyöhön suuntautuneet voisivat jatkaa yliopistoissa maistereiksi". Työelämän tarpeet tulisi vastaajien mielestä ottaa huomioon, ja yhteistyötä suunnata olemassa oleviin koulutustarpeisiin. Tällaisena yhteistyömahdollisuutena vastauksissa mainittiin sahateollisuuden osaamistarpeet. Yhteistyötä lisäämällä voitaisiin oppia huomaamaan hyviä käytäntöjä nykyistä paremmin: "Koulujen välisellä yhteistyöllä saadaan myös opettajat näkemään oman laatikkonsa ulkopuolelle – kuinka eri tavalla samoja asioita on mahdollista tehdä ja toteuttaa". Yhteistyön lisääntyminen voisi auttaa myös nykyisen oppilaitosten välisen kilpailuasetelman purkamisessa.

Yliopisto-opettajien mielestä suurin yhteistyön lisäämisen este ovat eroavuudet opiskelijoiden valmiuksissa (kuusi mainintaa). Opinnot painottuvat käytännöllisempiin sisältöihin ammattikorkeakouluissa kuin yliopistoissa eivätkä ammattikorkeakoulujen tarjoamat tieteellisen työskentelyn valmiudet ole riittävät yliopistossa toimimiseen. Toimintakulttuurien välisiin eroavuuksiin otettiin kantaa viidessä vastauksessa. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut toimivat erillään toisistaan, yhteistyötä ja mahdollisuuksia tutustua toisen toimintaan on vähän ja sitä kautta toiminta ei ole löytänyt sopivia väyliä kehittyä. Oppilaitosten väliset pitkät välimatkat otettiin esille neljässä vastauksessa: välimatka hankaloittaa yhteydenpitoa oppilaitosten välillä, mutta se voi olla esteenä myös opiskelijoiden valinnanmahdollisuuksien kehittämisessä (miten opiskelijoiden liikkuvuus eri oppilaitosten välillä kustannettaisiin, jos opintojakoja tarjottaisiin eri puolella Suomea). Talouteen liittyvät esteet nousivat esille neljässä vastauksessa. Nykyisillä taloudellisilla resursseilla ei ole mahdollista kehittää kovin syvällistä yhteistyötä, koska opettajien aikataulut nykyisistäkin tehtävistä selviytymisessä ovat lujilla ja oppilaitoksille asetetut tulostavoitteet ovat kovia. Yhteistyön syventäminen tarvitsisi yliopisto-opettajien mielestä tuekseen kehittämisrahoitusta. Myös opetustilojen riittämättömyys opiskelijaryhmien laajentamisen esteenä nostettiin esille vastauksissa (2 mainintaa).

Ammattikorkeakoulujen opettajat pitivät asenteita suurimpana yhteistyön lisäämisen esteenä (8 mainintaa): toisen oppilaitoksen toimintaa ei tunneta tarpeeksi, oppilaitokset ovat kilpailutilanteessa suhteessa toisiinsa eikä tämän vuoksi haluta edes yrittää perehtyä toisten toimintaan. Ajanpuute ja talous (6 mainintaa kummallekin) nousivat lähes yhtä usein yhteistyön esteinä esille. Opettajaresurssit ovat tällä hetkellä ammattikorkeakouluissa niin tiukoilla, että ylimääräistä aikaa yhteistyöhön käytettäväksi ei ole. Tulospaineet (mm. valmistuneiden määrä) asettavat omat vaatimuksensa ja osaltaan estävät ajankäytön muuhun kuin opettamiseen. Toimintakulttuurien eroavuudet tulivat myös esille vastauksissa (2 mainintaa).

Oppilaitosten väliseen yhteistyöhön pakottavien tai ohjaavien tekijöiden osalta yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opettajat olivat hyvin samoilla linjoilla. Koulutusresursseja, niin taloudellisia kuin henkilöstön määrään liittyviä, on karsittu paljon. Tämä ohjaa harkitsemaan yhteistyötä

paitsi oppilaitosten hallinnossa myös opettajien työssä. Metsäalaa opiskelemaan hakevien määrän pieneneminen omalta osaltaan nostaa esiin mahdollisuuden toteuttaa koulutusta aiempaa enemmän yhteistyössä, ainakin joidenkin kustannuksiltaan suurempien opintojaksojen osalta. Huoli opiskelemaan hakeutuvien määrästä ja laadusta nousi esille myös opettajien kannanotoissa. Kun koulutukseen kaikkiaan kohdistetut resurssit ovat pienentyneet viime vuosina, on kehittämistoiminta hyvin pitkälti ulkopuolelta haettavien projektirahoitusten varassa. Rahoittajat pyrkivät omilla päätöksillään ohjaamaan oppilaitoksia tekemään yhteistyötä aiempaa enemmän. Metsäala on koulutusala varsin pieni, ja opetushenkilöstöllä on huoli alan sulautumisesta muihin laajempiin luonnonvara- tai luonnontiedealoihin. Uudet työelämän osaamistarpeet, esimerkiksi biotalouden osalta, nostavat esiin yhteistyön tarpeellisuuden paitsi ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen myös eri koulutusalojen välillä oppilaitosten sisällä.

Oppilaitoksen toimintaa parhaiten kehittävä taho yliopisto-opettajien mielestä oli toinen yliopisto (7 mainintaa), toisena työelämän edustajat ja ammattikorkeakoulut (kummallekin 4 mainintaa) ja kolmantena oman yliopiston toinen tieteenala (1 maininta). Yliopisto-opettajat kokivat, että opiskelijoiden mahdollisuus päästä hyödyntämään toisen yliopiston tai tieteenalan opintotarjontaa tuottaisi laajempaa osaamista, jota työmarkkinoilla nykyään tarvitaan. Metsäalan yliopistokoulutus painottuu Helsingissä ja Itä-Suomessa eri aiheisiin, ja yhteistyöllä tehtyä tutkimusta voitaisiin tehokkaammin saada opiskelijoiden ja sitä kautta myös työelämän käyttöön. Yhteistyöstä lähialueilla toimivien ammattikorkeakoulujen kanssa koituisi myös aluekehityksen näkökulmasta hyötyjä. Yritysten ja muiden työelämän edustajien kanssa yhteistyötä lisäämällä voitaisiin nykyistäkin paremmin saada opinnäytetöiden aiheita esille ja kehittämistoimintaa liikkeelle. Harjoittelukäytäntöjen kehittäminen nousi yliopisto-opettajien vastauksissa esille, ja tämän kehittämiseksi yhteistyön lisääminen työelämän suuntaan on välttämätöntä.

Ammattikorkeakouluopettajilla selvästi eniten mainintoja saanut yhteistyötaho oli työelämän edustajat (9 mainintaa), toiseksi eniten tuotiin esille yhteistyötä toisten ammattikorkeakoulujen kanssa (3 mainintaa) ja kolmanneksi eniten yliopistoyhteistyön lisäämistä (2 mainintaa). Työelämäyhteistyö on tärkeä opiskelijoiden harjoittelujen toteuttamisen kannalta, mutta lisäksi nähtiin tärkeänä mahdollisuus hyödyntää työelämän edustajia aiempaa enemmän opetustyössä. Opetustyössä hyödynnetään jossain määrin työelämän tarjoamia oikeita työtilanteita, mutta kehittämisen ja lisäämisen tarvetta olisi. Toisten ammattikorkeakoulujen kanssa tehtävä yhteistyö mahdollistaisi hyvien käytäntöjen etsimisen ja sitä kautta toiminnan kehittämisen.

3.4 Metsäalan korkea-asteen koulutuksen kehittämistarpeet

Vastaajia pyydettiin arvioimaan metsäalan koulutuksen tulevaisuutta kolmesta eri näkökulmasta: millaista oppilaitosten välinen yhteistyö on tulevaisuudessa, millaisia muutostarpeita metsäalan korkea-asteen koulutuksessa on ja miten vastaajan oman oppilaitoksen koulutusta tulisi kehittää.

Yliopisto-opettajat näkivät oppilaitosten välisen yhteistyön tulevaisuudessa enimmäkseen lisääntyvän ja tiivistyvän. Yhteistyön sisältöinä he näkivät yksittäisten opintojaksojen toteuttamisen ja yhteisten kehittämishankkeiden liikkeelle saamisen. Niukentuvat resurssit omalta osaltaan ajavat oppilaitokset tekemään yhteistyötä: tällä tavalla voitaisiin karsia päällekkäisiä toimintoja ja samalla lisätä opiskelijoiden valinnanmahdollisuuksia. Vastauksissa nostettiin esille myös mahdollinen tulevaisuuden tapa toteuttaa yhteistyössä metsäalan korkea-asteen tutkintoja: "Ehkä voisi olla työnjako niin, että vain ammattikorkeakoulut tuottaisivat kandidaatit ja yliopistot vain maistereita ja tohtoreita. Tällöin kandin tutkintoja olisi kahdenlaisia: ammattisuuntautunut ja tutkijanuralle valmiudet antava". Osa yliopisto-opettajista oli sitä mieltä, että yhteistyö lisääntyy ulkoisten pakkojen sanelemana, ei niinkään oppilaitosten omasta halusta. Tällöin vaarana on, että yhteistyötä tehdään rakenteiden, ei koulutuksen sisältöjen kehittämisen näkökulmasta. Muutamassa vastauksessa tuotiin esiin se, että nykyinen järjestelmä on hyvä eikä sitä ole syytä

lähteä muuttamaan: ”Ero ammattikorkeakoulu/yliopisto on kuitenkin hyvä pitää selkänä (duaalimalli)”. Yhteistyön lisääntymistä toivottiin myös yliopistojen välille, jolloin opiskelijoiden osamista voitaisiin syventää lisääntyvällä opintotarjonnalla ja erityisesti tohtorikoulutusta kehittää.

”Kilpailu on karsinut yhteistyön”, toteaa eräs ammattikorkeakoulun opettaja. Yhteistyön lisääminen edellyttäisi vastaajien mielestä uusia resursseja niin ajankäytön kuin rahoituksen muodossa. Oppilaitoksille asetetut tavoitteet (valmistuneiden määrä, tietyn opintopistemäärän suorittaneiden määrä, työllistyneiden osuus valmistuneista) johtavat vastaajien mielestä oppilaitosten väliseen kilpailuun eikä aidolle sisällöllisistä näkökulmista lähtevälle yhteistyölle ole tilaa. Ammattikorkeakoulukenttä on käynyt läpi useita muutoksia, viimeisenä oppilaitoksia on yhdistetty ja koulutusohjelmia on lakkautettu. Muutosten jälkeen voisi olla tilaa ja valmiuksia uudenaikaiselle yhteistyölle yliopistojen suuntaan. Ne vastaajat, jotka kokivat yhteistyön lisääntyvän tulevaisuudessa, esittivät yhteistyön sisältöjen voivan liittyä yhteisten opintojaksojen toteuttamiseen, opettajavaihtoon, tutkimustoimintaan, TKI-toimintaan, kehittämishankkeisiin ja kansainväliseen toimintaan (mm. opiskelijavaihto). Ammattikorkeakoulujen metsäopettajat nostivat vastauksissaan esille, että työelämässä tarvitaan sekä tieteellisen koulutuksen että käytännönläheisemmän metsäasiantuntijakoulutuksen suorittaneita henkilöitä. Tämä tulisi ottaa huomioon myös mahdollisessa yhteisessä metsäalan korkea-asteen koulutuksessa.

Koulutuksen sisältöjen muuttamista piti keskeisimpänä tarvittavana muutoksena hieman yli puolet vastaajista. Metsien uudenaikaiset käyttötavat, ilmastomuutoksen mukanaan tuomat haasteet metsätaloudelle, digitalisoituminen, kansainvälistyminen, yrittäjäys ja sen uudet muodot ja metsänhoitoon liittyvät uudenaikaiset toimintatavat nousivat tällaisiksi uusiksi kehittämistä vaativiksi opetussisällöiksi. Korkea-asteen oppilaitosten välisen työnjaon otti vastauksissaan esille lähes kolmasosa vastaajista. Raja metsätalousinsinöörin ja metsätieteiden maistereiden koulutusten välillä tulisi ottaa tarkasteluun, mieltä koulutusten roolia nimenomaan työmarkkinoiden näkökulmasta (sisältö, koulutusmäärät, työllistyminen) ja sen jälkeen pohtia ovatko nämä koulutukset jatkossa kumpikin itsenäisiä vai voitaisiinko niitä joiltakin osin yhdistää. Tämän kehityksen pitäisi lähteä oppilaitoksista itsestään, ei ulkoapäin pakottamalla. Muutostarpeita koettiin olevan myös opettajan työssä ja opetusmenetelmissä. Digitaalisuus luo uudenaikaisia kehittämistarpeita opettajille. Tällä hetkellä digitaalisuutta opetuksessa edustavat uudenaikaiset järjestelmät ja ohjelmat, ja sisällöllinen kehitystyö on oikeastaan vasta alkamassa. Tähän tulisi jatkossa panostaa, ja tarjota opettajille myös koulutuksellista tukea. Yleensäkin opettajien pedagoginen koulutus tulisi ottaa kehittämiskohteeksi ja mahdollisesti toteuttaa yhteistyössä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen metsäopettajille. Opettajuus on aiempaa enemmän opiskelijoiden ohjaamista ja valmentamista ja vaatii opettajilta uudenaikaisen ajattelutavan omaksumista.

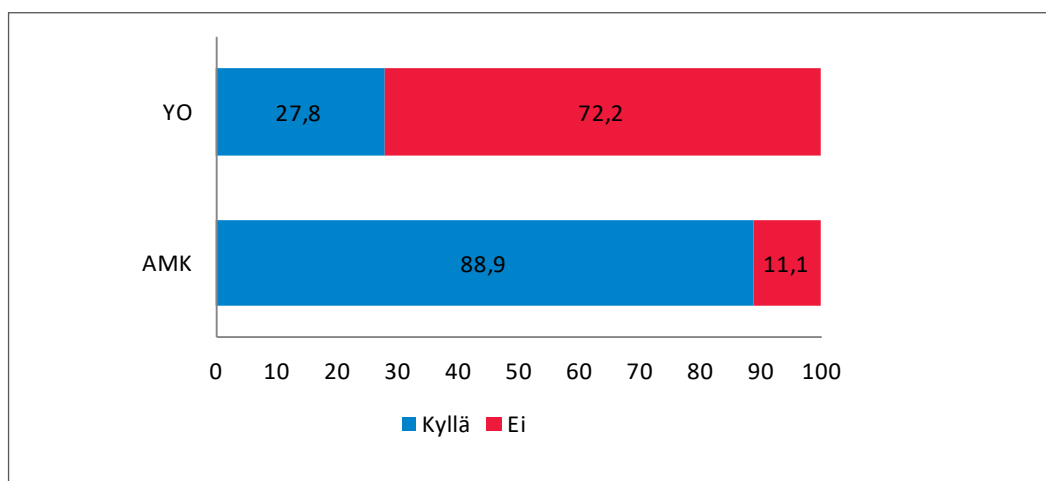
Yliopisto-opettajat esittivät oman oppilaitoksensa kehittämiskohteina menetelmäopintojen lisäämisen ja sisältöjen päivittämisen. Taloustieteiden perusasioiden opetusta haluttaisiin myös pakolliseksi kaikille metsätieteiden opiskelijoille. Uudenaikaisesta panostuksesta haluttaisiin yhtäältä perusopintojen sisältöihin ja tasoon ja toisaalta tarjota opiskelijakeskeisempiä mahdollisuuksia syventää omaa osaamista jostain aihealueesta. Tutkimukseen haluttaisiin saada lisäresursseja, jotta uusia tuotteita ja innovaatioita olisi mahdollista kehittää ja panostaa riittävästi tutkijakoulutukseen. Opetussuunnitelmien päivittämisen nosti esille muutama vastaaja: sitä tehdään parhaillaan ja uusia painotuksia esimerkiksi biotalouden osalta otetaan niissä aiempaa enemmän huomioon. Yhteistyötä haluttaisiin lisätä erityisesti kansainvälisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Harjoittelujen toteuttaminen nousi myös vastauksissa esille yliopistojen kehittämiskohteina. Uusia opetusmenetelmiä ja työskentelytapoja toivottiin yliopisto-opetukseen, yhtenä vaihtoehtona mm. problem based learning -tyyppistä opiskelijan itsenäisempää opiskelua massaluentojen sijaan.

Ammattikorkeakoulujen opettajat pitivät tärkeänä työskentelytapojen muuttamista. Yhteistyötä on tehtävä metsäalan koulutusta toteuttavien ammattikorkeakoulujen kesken ja haettava hy-

viä käytäntöjä toisten toiminnasta. Yhteistyötä tulee tehdä myös muiden koulutusalojen, mm. maatalousalan kanssa. Myös työelämäyhteistyötä tulisi kehittää ja lisätä nykyisestään ja ottaa aiempaa paremmin huomioon työelämän tarpeet opintosuunnitelmissa. Opetushenkilöstöä tulisi kouluttaa mm. johtamisen ja biotalouden uudenlaisten osaamistarpeiden osalta. Opettajuuden muuttuminen aiempaa enemmän ohjaavaan suuntaan nousi esille yhtenä kehittämisalueena myös ammattikorkeakouluissa.

3.5 Metsätalousinsinööri- ja metsätieteiden kandidaattitutkintojen yhdistäminen

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, olisiko mahdollista, että metsätalousinsinööritutkinnon sisällöt ja tavoitteet olisivat jossain vaiheessa metsätieteiden kandidaatin tutkinnon asiaydin. Tämä oli mahdollista vastaajista 58 prosentin mielestä ja tätä ajatusta vastaan oli 42 prosenttia. Mielenpiiret jakautuivat varsin selvästi oppilaitoksittain: ammattikorkeakouluopettajista 89 prosenttia ja yliopisto-opettajista 28 prosenttia oli sitä mieltä, että tämä olisi mahdollista (kuvi 2)

Kuvio 2. Onko mahdollista, että metsätalousinsinööritutkinnon sisällöt ja tavoitteet olisivat jossain vaiheessa metsätieteiden kandidaatin tutkinnon asiaydin (%)

Suurimpana ongelmana yhdistämiselle nähtiin opiskelijoiden osaamiseen liittyvät esteet: ammattikorkeakouluopiskelijoiden osaamisen lähtötason ei arvioitu riittävän nykyisen kandidaattitutkinnon tasolle erityisesti tutkimuksen tekemisen ja matemaattisten taitojen osalta. Tutkinnoilla on nykyään hyvin erilaiset tarkoitukset ja ne tuottavat erilaisen pätevyyden: ammattikorkeakoulututkinto käytännöllisen ammattipätevyyden ja kandidaattitutkinto kelpoisuuden jatkaa uraa tieteellisen työn parissa. Opetussuunnitelmien yhdistäminen on ei-vastauksen antaneiden mielestä varsin kaukana tällä hetkellä. Osa koulutusten yhdistämisaajatukseen kielteisesti vastanneista nosti esille oppilaitoksissa tehdyn opetussuunnitelmien kehittämistyön ja oppilaitosten vahvuuksien eriyttämistyön. Metsätalousinsinöörikoulutusta ei nykyisellään toteuteta vain yhden yhtenäisen opetussuunnitelman mukaan eri ammattikorkeakouluissa, vaan oppilaitosten välillä on erilaisia painotuksia opintojen sisällöissä. Jos alettaisiin toteuttaa yhtä valtakunnallista koulutusohjelmaa, olisi vaara menettää tehty kehitys- ja eriyttämistyö.

Koulutusohjelmien yhdistämiseen myönteisesti suhtautuneet olivat sitä mieltä, että metsäalan perusasiat ovat samat koulutusasteesta riippumatta. Insinööritutkinnon suorittaneista varsin moni siirtyy jatkamaan opintojaan yliopistoon ilman suurempia vaikeuksia. Jo nykyisellään samoihin harjoittelupaikkoihin hakeutuu opiskelijoita molemmista koulutuksista: "Ei sahalle hankita erikseen yliopistotukkeja ja amk-tukkeja. En ymmärrä mitä minä 120 opintopistettä suorittane-

na metsäylioppilana osasin mitä ei mti(amk) osaisi”. Kumpikin oppilaitos voisi yhteistyökokeilusta hyötyä: yliopisto saisi käytännönläheisempää näkökulmaa ja ammattikorkeakoulu lisätietoa tieteellisestä toiminnasta ja osaamisesta. Yhteisten kandidaatin opintojen toivottiin sisältävän yhteisen aloitusjakson jälkeen kahdenlaisia opintolinjoja: toinen olisi ammattisuuntautunut ja toinen tutkijan valmiudet tuottava.

3.6 Johtopäätökset

Koulutuksen kehittäminen oppilaitosten välistä yhteistyötä lisäämällä on tulevaisuudessa lisääntymässä. Siihen ohjaavat sekä niukentuvat resurssit sekä opetus- ja kulttuuriministeriön antamat suositukset. Syksyllä 2016 toteutetun kyselytutkimuksen perusteella ammattikorkeakoulujen metsäalan opettajat ovat ajatuksellisesti paremmin mukana tässä väistämättömässä kehityksessä kuin metsäalan yliopisto-opettajat.

Halukkuus kehittämiseen yhteistyössä toisten oppilaitosten kanssa oli suurinta koulutuksen markkinointityössä ja yksittäisten opintojaksojen toteutuksessa. Opettajien koulutusta oltaisiin myös valmiita kokeilemaan yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa. Oppilaitosten välillä oli suuria eroja yhteistyön mahdollisuuksista opiskeluun liittyvien harjoittelujaksojen, opetussuunnitelman kehittämistyössä ja mahdollisen yhteisen koulutusohjelman toteuttamisessa. Yliopisto-opettajat halusivat lisätä yhteistyötä harjoittelujaksojen kehittämisessä, ammattikorkeakouluopettajat taas eivät tätä halua. Ammattikorkeakoulujen opettajat olisivat valmiimpia yhteistyön lisäämiseen opetussuunnitelman kehittämistyössä ja aloittamaan yhteisen koulutusohjelman suunnittelemisen kuin yliopistojen opettajat.

Toisten oppilaitosten toimintaan ja henkilöstöön tutustuminen on tarpeen tämän kyselyn tulosten perusteella. Opettajat eivät tunne toisiaan riittävän hyvin, jotta kehittämistoimintaa saataisiin vireille. Resurssien niukentuessa on metsäalan tulevaisuuden kannalta erittäin tärkeää saada uudenlaisia kehittämisideoita liikkeelle, ja nimenomaan yhteistyössä useamman oppilaitoksen välisinä hankkeina. Tarkasteluun on syytä ottaa myös oppilaitosten välinen työnjako metsäalan korkea-asteen koulutuksen toteuttamisessa: millainen on tulevaisuudessa tämän tutkinnon rakenne, mikä siinä on ammattikorkeakoulun ja yliopiston rooli sekä millaisia määriä metsäalan korkea-asteen ammattilaisia tulevaisuuden työmarkkinoilla tarvitaan? Jo pidempään on ollut näkyvissä työllistymiseen liittyviä vaikeuksia niin metsätieteiden maistereilla kuin metsätaloussinööreilläkin. Työelämän toiveiden kuunteleminen ja niiden huomioon ottaminen koulutusohjelmien suunnittelussa on metsäalan korkea-asteen koulutuksen tulevaisuuden kannalta olennaisen tärkeää. Yhteisiä kehittämisalueita metsäalan koulutuksessa on ammattikorkeakoulutuksen ja yliopistokoulutuksen osalta nostettu esille aiemmissa tutkimuksissa (Turunen 2002; Kilpeläinen & Lautanen 2013, 2014). Esimerkiksi talousosaamisen ja johtamiseen liittyviä opintojaksoja olisi mahdollista suunnitella ja toteuttaa oppilaitosten välisenä yhteistyönä hyödyntäen kummankin oppilaitoksen vahvuuksia ja verkostoja. Tällä tavoin voitaisiin vastata opetus- ja kulttuuriministeriön suunnitelmiin mahdollistaa tutkintojen koostaminen sekä yliopistojen että ammattikorkeakoulujen toteuttamista opintovalikoimista (Helsingin Sanomat 11.2.2017).

Metsäala on pienenä koulutusalan vaarassa sulautua muihin aloihin. Opiskelijamäärien tulisi jatkossakin pysyä riittävän korkeina ja alan kokonaisuutena niin kehittyvänä ja muutoksissa edelläkävijänä pysyvänä, että se säilyisi jatkossakin itsenäisenä. Metsäalan korkea-asteen koulutuksen yhteistyötä lisäämällä tähän voidaan vaikuttaa.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Ehdotus ammattikorkeakoulujen rahoitusmalliksi 2017 alkaen. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:18.

Ehdotus yliopistojen rahoitusmalliksi 2017 alkaen. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:19.

Kansallinen metsästrategia 2015 (2015) Maa- ja metsätalousministeriö 6/2015.

Kilpeläinen, R. (2014) Metsätalousinsinöörien ja maatalous- ja metsätieteiden maistereiden koulutuksen ja työn välinen vastaavuus. TTS-tiedote. 4/2014 nro 775.

Kilpeläinen, R. & Lautanen, E. (2014) Metsänhoitajan ammattiosaaminen nyt ja vuonna 2020. TTS-tiedote 1/2014, nro 772.

Kilpeläinen, R. & Lautanen, E. (2013) Metsätalousinsinöörien ammattiosaaminen nyt ja vuonna 2020. TTS-tiedote 8/2013 nro 769.

Turunen, K. (2002) Metsäalan korkeakoulutuksen määrällinen ja laadullinen ennakointi. Hankkeen loppuraportti. Metsänhoitajaliitto ry.

Valtioneuvoston metsäpoliittinen selonteko 2050 (2014). Maa- ja metsätalousministeriö 1/2014.

Muut lähteet

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston kannanotto: <http://www.arene.fi/fi/arene/ajankohdasta/arenen-kannanotto-korkeakoulujen-yhteistyorakenteet-visio-puuttuu> 6.10.2016

Helsingin Sanomat 26.10.2016: Pääkaupunkiseutu tarvitsee luovia ja ketteriä korkeakouluja.

Helsingin Sanomat 26.10.2016: Korkeakoulujen duaalimalli on aikansa elänyt.

Helsingin Sanomat 11.2.2017: Yliopisto-opetusta voi pian ulkoistaa.

Karjalainen 16.9.2016: Ammattikorkeasta ei voi tulla maistereita.

Nystrand, H. (2016) Yhteisellä koulutuspoliittisella linjauksella on jo kiire <http://www.luva.fi/yhteisella-koulutuspoliittisella-linjauksella-on-jo-kiire>